

Accountantsverslag 2016

*Accountantsverslag 2016
voor gemeente
Krimpenerwaard*

15 juni 2017

Gemeente Krimpenerwaard
T.a.v. de gemeenteraad van de gemeente Krimpenerwaard
Postbus 51
2820 AB STOLWIJK

15 juni 2017

Referentie: AEG/e0404393/SvT

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016

Geachte leden van de raad en het college van burgemeester en wethouders,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016 van gemeente Krimpenerwaard. Onze controle is uitgevoerd conform onze opdrachtbevestiging van 25 november 2016. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van gemeente Krimpenerwaard.

Naast onze kernboodschappen hebben wij voor een aantal belangrijke thema's (uitkomsten van onze controle, grondexploitaties en decentralisaties) een dashboard opgenomen, zodat u onze waarnemingen in één oogopslag kunt zien. De ontwikkelingen die naar onze mening in de nabije toekomst voor uw gemeente relevant zullen worden hebben wij opgenomen in onze Sectortopics-app.

Dit verslag is besproken met uw directeur bedrijfsvoering, uw portefeuillehouder financiën, uw gemeentesecretaris en een afvaardiging uit de ambtelijke organisatie.

Graag bespreken we de inhoud van dit verslag tijdens de vergadering van de auditcommissie op 15 juni 2017. Mocht u nog vragen hebben dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door
drs. A.E. Gerritsma RA
senior director

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Fascinatio Boulevard 350, 3065 WB Rotterdam, Postbus 8800, 3009 AV Rotterdam
T: 088 792 00 10, F: 088 792 95 33, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Managementsamenvatting

1. Onze kernboodschappen

- 1.1. Ons oordeel over uw jaarrekening 2016 in één oogopslag
- 1.2. Uitkomsten controle decentralisaties in één oogopslag

2. Een nadere toelichting op onze bevindingen

3. Het sociaal domein kent ook in 2016 onzekerheden

- 3.1. Cliëntenregistratie vormt goede basis voor registratie lasten sociaal domein
- 3.2. Prestatielevering blijft aandacht vereisen
- 3.3. Jaarlijkse productieverantwoording ook in 2016 relevant
 - 3.3.1. Jeugdzorg in natura deels nog onzeker
 - 3.3.2. Wmo-zorg in natura beperkt deel nog onzeker

3.4. Landelijke onzekerheden rondom PGB's

4. Een bijzonder jaar voor grondexploitaties

- 4.1. Veel aandacht voor uw grondexploitaties in 2016
- 4.2. De effecten van de BBV-wijzigingen op de waardering van de GREXEN zijn beperkt

- 4.3. Niet in exploitatie genomen gronden als gevolg van wijziging verslaggevingsregels verantwoord onder materiële vaste activa
- 4.4. Presentatie kostenverhaal (faciliterend grondbeleid) is een aandachtspunt voor de gemeente
- 4.5. Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen

5. De financiële positie van uw gemeente nader bekeken

- 5.1. Uw vermogenspositie ontwikkelt zich positief ten opzichte van andere PwC-klienten in dezelfde grootteklasse
- 5.2. Ontwikkeling leningenportefeuille laat afnemende financieringsbehoefte zien

6. Uw jaarrekening 2016 nader bekeken

- 6.1. De informatiewaarde van uw jaarstukken is toereikend
- 6.2. Uw jaarrekening is conform het Besluit Begroting en Verantwoording opgesteld
- 6.3. De door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening laten een evenwichtig beeld zien

7. Onze visie op uw interne beheersing

- 7.1. De belangrijkste onderwerpen van uw interne beheersing
- 7.2. Belangrijke aandachtspunten in uw jaarrekeningproces
- 7.3. Geen aanwijzingen voor fraude
- 7.4. Wij zijn onafhankelijk

8. Naleving van de relevante wet- en regelgeving

- 8.1. Inventarisatie van VpB-activiteiten afgerond
- 8.2. U voldoet aan de Wet normering topinkomens ("WNT")
- 8.3. U hebt voldaan aan de (gewijzigde) aanbestedingsrichtlijnen

9. Controlerende rol van de auditcommissie

- 9.1. Uitwerking speerpunten auditcommissie
 - 9.1.1. Subsidievaststellingsproces
 - 9.1.2. Toereikendheid van de voorzieningen
- 9.2. Versterking rol auditcommissie

Ons accountantsverslag is uitsluitend opgesteld voor gebruik door de raad en het college van burgemeester en wethouders van gemeente Krimpenerwaard. U mag dit verslag zonder onze toestemming vooraf, niet aan derden verstrekken. Als gevolg hiervan accepteren wij geen aansprakelijkheid of verantwoordelijkheid tegenover enige andere persoon die dit verslag in handen of ter inzage krijgt.

1. *Onze kernboodschappen*

Het sociaal domein kent in 2016 ook weer onzekerheden, maar deze zijn fors lager dan voorgaand jaar

Voor de beheersing van het proces rondom de taken op het gebied van Jeugd en Wmo is uw organisatie afhankelijk van controle-informatie van derden (zoals informatie van de Sociale Verzekeringsbank ('SVB'), zorginstellingen en de NSDMH). Deze controle-informatie is ook voor 2016 niet altijd beschikbaar, maar de impact daarvan is fors lager dan vorig jaar.

Voor de persoonsgebonden budgetten (PGB), circa €1,2 miljoen, waarvan de controle op en uitbetaling van facturen wordt uitgevoerd door de SVB, heeft de gemeente zelf de prestatielevering gecontroleerd via klanttevredenheids-onderzoeken.

Voor een bedrag van €1,1 miljoen voor de Wmo-taken en jeugdzorg in natura heeft de gemeente geen controle-informatie op kunnen bouwen over de prestatielevering van de zorg. Hierdoor bestaat onzekerheid of de zorglasten getrouw en rechtmatig in uw jaarrekening zijn verantwoord. Wij hebben dit als onzekerheid meegewogen in ons oordeel bij de jaarrekening.

Grootste impact op grondexploitatie komt voort uit besluit tot herprogrammering

Met ingang van 2016 zijn er diverse wijzigingen in de Besluit Begroting en Verantwoording ('BBV') van kracht geworden met betrekking tot de verwerking van de grondexploitatie in uw jaarrekening. De doorgevoerde actualisaties hebben weinig invloed gehad op de waarderingen van uw grondexploitatie. De grootste impact op de waardering is afkomstig van uw eigen besluit tot herprogrammering van een aantal grondexploitatie in december 2016.

De belangrijkste aandachtspunten voor Krimpenerwaard met betrekking tot de grondexploitatie zijn:

- tussentijdse winstneming moet worden verwerkt conform de notitie grondexploitatie van het BBV; en
- kostenverhaal bij faciliterend grondbeleid niet meer verwerken onder de grondexploitatie voor nieuwe contracten (de impact van huidige contracten is beperkt en daarom niet gecorrigeerd in de jaarrekening).

Financiële positie ontwikkelt zich positief

We hebben uw financiële positie (de vermogenspositie en omvang leningen-portefeuille) in een benchmark vergeleken met gemeenteklanten van vergelijkbare omvang. We delen de volgende observaties met u.

- Uw vermogenspositie ligt onder het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten, maar ontwikkelt zich positief conform de begroting 2017.
- De leningenportefeuille is lager dan gemeenten in dezelfde grootteklasse.

Informatiewaarde van de jaarstukken is toereikend

De jaarrekening is prettig leesbaar. In het jaarverslag is per programma een analyse opgesteld van de verschillen tussen de begroting en de werkelijke realisatie. Wij hebben enkele aanbevelingen gedaan om de kwaliteit en informatiewaarde van de jaarverslaggeving (o.a. analyse en paragrafen) verder te verbeteren. Verder voldoet uw jaarrekening aan de verslaggevingsregels van het BBV en zijn de volgende bijzonderheden adequaat toegelicht: (1) stelselwijziging naar aanleiding van BBV-wijzigingen; (2) toelichting VpB-last; en (3) toelichting in het kader van bedrijfsgroten in exploitatie (BIE).

Interne beheersing kan zich verder moderniseren en ontwikkelen

Voor de bevindingen over de interne beheersing verwijzen wij naar de rapportage interim-bevindingen gedateerd 5 januari 2017. Naar aanleiding van de bevindingen over de interne controlewerkzaamheden en beheersing van de IT zijn aanvullende werkzaamheden noodzakelijk geweest. De opzet van de interne controlefunctie en het gebruik van IT hierbij worden in 2017 door de gemeente geëvalueerd. Dit mede op basis van de maatschappelijke ontwikkelingen en het toenemende belang van de IT.

Positie voor de VpB is in kaart gebracht

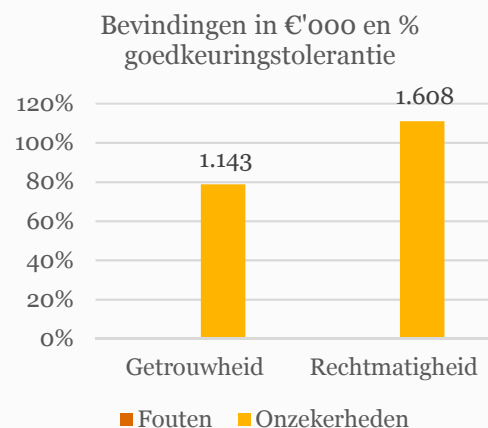
We hebben uw overwegingen inzake VpB-verplichting beoordeeld en hebben hier geen bijzonderheden in geconstateerd. Uit een eerste analyse is gebleken dat de activiteiten voor de grondexploitatie in aanmerking komen om door de ondernemingspoort te gaan. De omvang van de fiscale positie is naar verwachting niet materieel voor de jaarrekening.

1.1. Ons oordeel over uw jaarrekening 2016 in één oogopslag

Oordeel controleverklaring

De bevindingen blijven onder de door u gestelde goedkeuringstoleranties. Daarom geeft onze controleverklaring de volgende oordelen:

Oordeel getrouwheid	Goedkeurend
Oordeel rechtmatigheid	Goedkeurend

Single Information Single audit (SiSa)

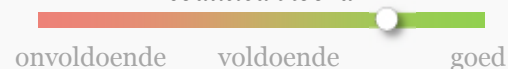
€11,6 miljoen

Is het bedrag aan bestedingen specifieke uitkeringen (subsidies) dat u dit jaar via de bijlage SiSa bij de jaarrekening verantwoordt aan ministeries en provincies.

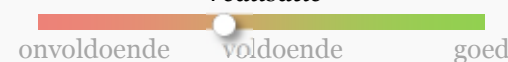
Aantal specifieke uitkeringen	Bevindingen
4	Geen

Informatiewaarde jaarverslag

Koppeling jaarverslag met doelstellingen coalitieakkoord

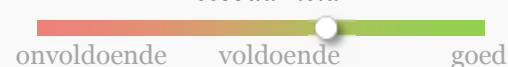
Koppeling beleidsmatige en financiële realisatie

Paragrafen

Leesbaarheid

Wet normering topinkomens ('WNT')

U hebt **2** topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening

Beide topfunctionarissen waren heel 2016 bij u **in loondienst**

U heeft in 2016 **0** ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd

Uit onze controle van de bijlage WNT blijken geen bevindingen.

Ontwikkeling financiële positie

- De financiële positie van de gemeente is stabiel.
- Uw vermogenspositie ontwikkelt zich positief.
- De leningenportefeuille is lager dan die van gemeenten in dezelfde grootteklasse.

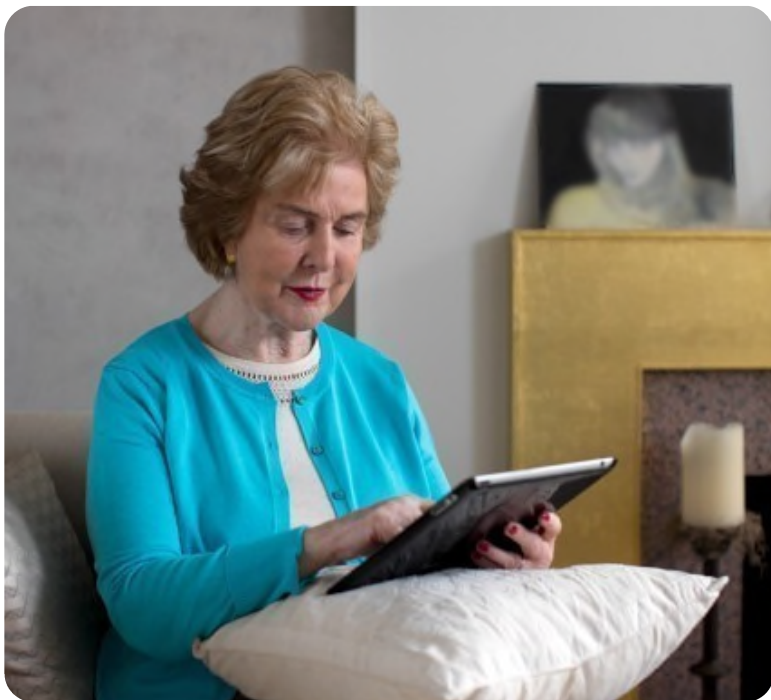
1.2. Uitkomsten controle decentralisaties in één oogopslag

Uitkomsten sociaal domein

Het sociaal domein is een materiële post in de jaarrekening van de gemeente. In onderstaand overzicht hebben wij voor drie pijlers in het zorgproces weergegeven waar wij leemten hebben geconstateerd.

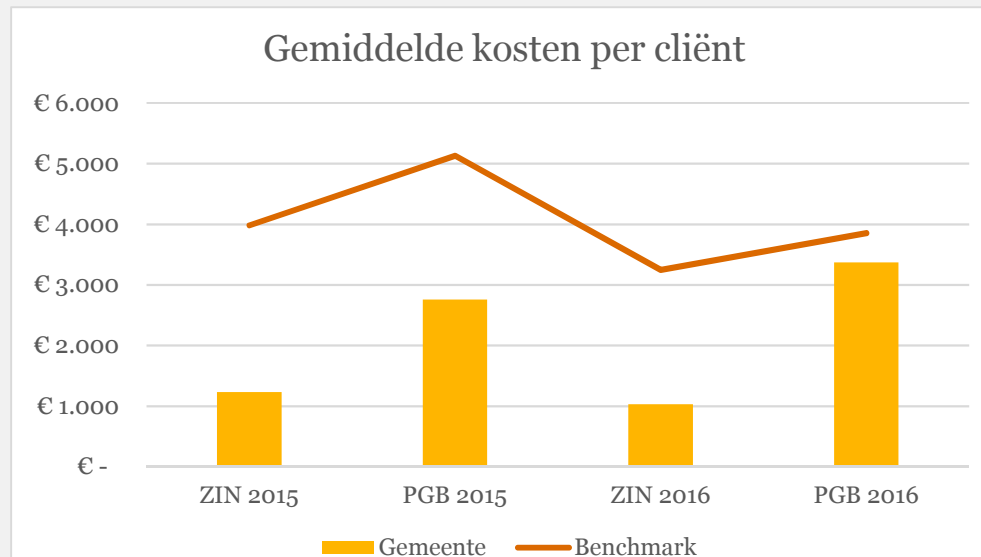
	Toewijzing	Facturatie	Prestatie-levering
2016			●
2015			●

Deze bevindingen hebben wij nader toegelicht in hoofdstuk 3.

Financiële weergave van het sociaal domein

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de kosten per cliënt in uw gemeente zich verhouden tot kosten bij gemeenten in dezelfde grootteklasse. De gegevens van de benchmark in deze grafiek en in onderstaande tabel zijn verkregen aan de hand van publiek toegankelijke data bij het CBS.

De zorgbehoefte in uw gemeente

Uit onderstaande tabel kan worden opgemaakt hoe de zorgbehoefte in uw gemeente in verhouding staat tot gemeenten in dezelfde grootteklasse.

	Gemeente 2015	Benchmark 2015	Gemeente 2016	Benchmark 2016
Clënten Wmo in % van inwoners	6%	2%	6%	5%
Clënten jeugdzorg in % van inwoners	1%	2%	2%	2%
Clënten ZIN in % van inwoners	7%	4%	7%	4%
PGB-houders in % van inwoners	0%	0%	0%	1%

2. Een nadere toelichting op onze bevindingen

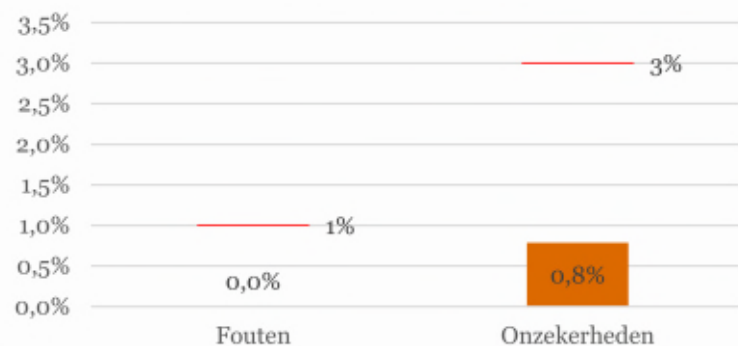
Onderstaand hebben wij een overzicht opgenomen van onze bevindingen in uw jaarrekening 2016. In de tabellen is aangegeven waar een nadere toelichting op de desbetreffende bevinding is opgenomen.

Bevindingen getrouwheid

(bedragen x €1.000)

Bevinding	Fout	Onzeker	Ref.
Jeugdzorg in natura		882.000	§ 3.3.1
Wmo zorg in natura		261.000	§ 3.3.2
Totaal		1.143.000	

Bevindingen in % totale lasten

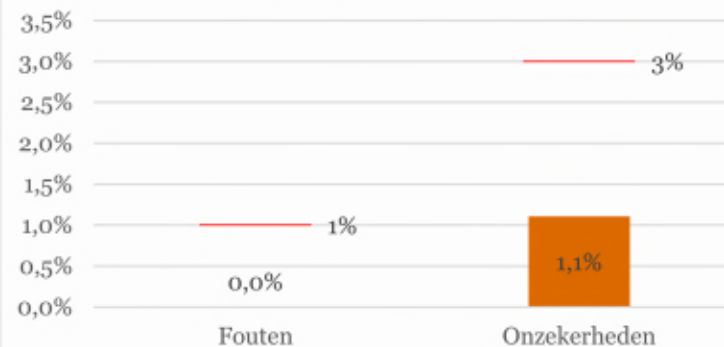

Bevindingen rechtmatigheid

(bedragen x €1.000)

Bevinding	Fout	Onzeker	Ref.
Getrouwheidsfouten		1.143.000	
Jeugdzorg PGB		288.000	§ 3.4
Wmo PGB		177.000	§ 3.4
Totaal		1.608.000	

Bevindingen in % totale lasten

3. *Het sociaal domein kent ook in 2016 onzekerheden*

3.1. *Clëntenregistratie vormt goede basis voor registratie lasten sociaal domein*

De volledigheid en juistheid van de gegevens in de cliëntenregistratie zijn van belang om te kunnen sturen op het sociaal domein. Ook vormen deze de basis om tot een betrouwbare afrekening te komen met de zorgaanbieders. De gemeente moet immers in staat zijn om vast te stellen welke inwoners zorgbehoevend zijn, welke zorg nodig is en of de zorg die is geleverd in lijn ligt met deze behoefte. Voor de betrouwbaarheid van de cliëntenregistratie voert een kwaliteitsmedewerker op de afdeling controlewerkzaamheden uit (tweede lijn). De werkzaamheden worden per kwartaal uitgevoerd en bevindingen worden tijdig opgevolgd. De cliëntenregistratie vormt daarmee een goede basis voor als internecontrolemaatregel.

3.2. *Prestatielevering blijft aandacht vereisen*

Om vast te stellen dat inkomende facturen terecht worden betaald is het van belang dat de gemeente vaststelt dat de prestatie is geleverd. Omdat de prestatie van de zorgaanbieders niet bij de gemeente wordt geleverd, maar bij de cliënten, is dit niet makkelijk en zijn aanvullende interne beheersingsmaatregelen noodzakelijk. Voorts is het belangrijk dat de gemeente inzicht heeft in de contractuele afspraken met de verschillende zorgaanbieders en de invloed daarvan op de verantwoorde lasten. De gemeente Krimpenerwaard heeft met name inputgerichte (P x Q) afspraken gemaakt.

Door de gekozen vorm van contracteren, is controle op de prestatielevering (Q) door de zorgverleners essentieel. De gemeente heeft deze controle niet in het reguliere proces vormgegeven, maar steunt op verklaringen bij de productie-verantwoording van de zorgverleners. Voor de bevindingen inzake de prestatielevering met betrekking tot zorg in natura zie paragraaf 3.3. Ten behoeve van de PGB-budgetten is de controle op de prestatielevering gewaarborgd door het uitvoeren van klanttevredenheidsonderzoeken (zie paragraaf 3.4).

Met de jaarlijkse productieverantwoording met een controleverklaring op basis van het landelijke controleprotocol krijgt de gemeente voor een gedeelte van de lasten zekerheid over de prestatielevering van de gecontracteerde zorgaanbieders. De keerzijde is wel dat de gemeente afhankelijk is van derden en dat daardoor de jaarrekening op een later moment dan gebruikelijk is vastgesteld. Om de afhankelijk van deze verantwoordingen te verminderen adviseren wij verdere interne beheersingsmaatregelen in te stellen. Hierdoor kan de raad beter op reguliere momenten zijn controlerende rol vervullen.

3.3. *Jaarlijkse productieverantwoording ook in 2016 relevant*

3.3.1. *Jeugdzorg in natura deels nog onzeker*

Voor de taken van de jeugdzorg wordt op regionaal niveau samengewerkt in het Netwerk Sociaal Domein Midden-Holland (NSDMH). Beschikkingen worden door de gemeente afgegeven, maar de gehele financiële afwikkeling vindt namens de gemeente plaats door de NSDMH. Van de NSDMH is een assurancerapport van de accountant ontvangen bij de verantwoording over de financiële afwikkeling. Dit assurancerapport geeft zekerheid over de juistheid van de betaalde jeugdzorg en de uitvoeringskosten van het NSDMH.

In het jaarrekeningproces is gebruikgemaakt van de financiële verantwoording die opgenomen zit bij het assurancerapport van het NSDMH. Volgens deze rapportage is in totaal €11 miljoen besteed voor de financiële afwikkeling. Hiervan heeft €8,6 miljoen betrekking op de zorg in natura jeugdzorg 2016. Van de €8,6 miljoen zijn voor €7,7 miljoen de getrouwheid en rechtmatigheid bevestigd met een goedkeurende controleverklaring. Voor het overige deel (€0,9 miljoen) hebben wij onvoldoende zekerheid verkregen en hebben wij ook niet op andere wijze controle-informatie kunnen verkrijgen. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van deze lasten als onzeker meegewogen in ons oordeel.

Gemeente Krimpenerwaard heeft gedurende 2016 diverse gesprekken gevoerd met het NSDMH (samen met zijn accountant) over de onzekerheid die de financiële afwikkeling met zich meebrengt voor de realisatie van de zorglasten bij de gemeente. Mede naar aanleiding van deze gesprekken en het feit dat onduidelijkheid ontstond over de risicoverrekening tussen de deelnemers, heeft het college besloten vanaf 2017 de financiële afwikkeling van de jeugdzorg niet meer in NSDMH-verband te laten verlopen, maar een pilot te draaien bij de gemeente zelf.

3.3.2. Wmo-zorg in natura beperkt deel nog onzeker

De bestedingen voor de Wmo (met betrekking tot begeleiding) via de Zorg in Natura bedragen in 2016 voor gemeente Krimpenerwaard €1,1 miljoen. De gemeente Krimpenerwaard heeft voor €0,8 miljoen goedgekeurde controleverantwoordingen ontvangen. Voor het overige deel is geen controleverklaring ontvangen of hiervoor is een bestuurdersverklaring ontvangen. Dit totaalbedrag van €0,3 miljoen wordt als onzekerheid meegenomen in de controle.

3.4. Landelijke onzekerheden rondom PGB's

De gemeente verstrekt voor alle cliënten die een PGB ontvangen beschikkingen aan de cliënt. Conform landelijke afspraken verzorgt de SVB het administratieve proces rondom de PGB-verstrekingen en legt daarover verantwoording af aan de gemeenten, waar overigens de prestatielevering geen deel van uitmaakt. De gemeente heeft dit ondervangen door uitvoeren van klanttevredenheidsonderzoeken.

De controleverklaring bij de verantwoording van de SVB is niet goedkeurend. Dit betekent dat onzekerheid blijft bestaan over de getrouwheid en rechtmatigheid van de PGB-betalingen. Ten behoeve van de getrouwheid heeft de gemeente werkzaamheden verricht op de juistheid van de betalingen. Voor de rechtmatigheid is onvoldoende controle-informatie beschikbaar en blijft een onzekerheid bestaan. De SVB heeft wel een projectie gemaakt van de landelijke bevindingen naar de betalingen gedurende 2016 voor Krimpenerwaard. Deze projectie raamt de afwijkingen op maximaal €0,5 miljoen. De betalingen die gedurende 2017 nog voor budget 2016 hebben plaatsgevonden zijn niet gecontroleerd door de Audit Dienst van de SVB. De totale onzekerheid in de controle van de jaarrekening van Krimpenerwaard bedraagt voor de rechtmatigheid van de PGB-lasten circa €0,5 miljoen.

4. Een bijzonder jaar voor grondexploitaties

4.1. Veel aandacht voor uw grondexploitaties in 2016

De boekwaarde van uw grondexploitaties vormt op 31 december 2016 een belangrijk aandeel van uw balanstotaal (8%; 31 december 2015: 11%). In de volgende tabel is de ontwikkeling van de boekwaarde van uw onderhanden grondexploitaties weergegeven.

Tabel 1: Ontwikkeling boekwaarde grondexploitaties

(€' x 1.000)	Stand 31 december 2015	Stand 31 december 2016
Brutoboekwaarde	€21.641	€17.583
Voorziening	-/- €1.210	-/- €3.690
Nettoboekwaarde	€20.431	€13.893

In het jaar 2016 hebben uw grondexploitaties veel aandacht gekregen. De verkopen op de woningmarkt kennen hierbij een nadrukkelijk herstel.

Met name de wijzigingen in het BBV ten aanzien van de verwerking van grondexploitaties hebben daarbij veel aandacht gevraagd van de organisatie bij het opstellen van de actualisaties. In de jaarrekening 2016 zijn diverse veranderingen doorgevoerd in de presentatie en waardering. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen wij naar paragraaf 4.2.

Hiernaast hebben wij een aantal belangrijke specifieke ontwikkelingen in uw grondexploitaties nader toegelicht. Het gaat om inhoudelijke ontwikkelingen en aandachtspunten uit de actualisatie van de grondexploitaties.

- De netto contante waarde van Tussendijk & bakwetering is met ongeveer €600.000 gedaald. Dit heeft te maken met een actualisatie van de grondprijzen ten opzichte van de gehanteerde contractprijzen uit 2007.

- Bij grondexploitatie Bovenkerk is eveneens een daling geconstateerd (van €100.000). Dit is veroorzaakt door een wijziging in het bouwprogramma, waarbij aanvankelijk appartementen zouden worden gebouwd. De programmering is echter herzien naar de bouw van sociale huurwoningen.
- Ook in de fasering van kosten en opbrengsten zijn er in de actualisatie wijzigingen doorgevoerd. Een voorbeeld hiervan is de grondexploitatie IJsbahn Zuid waarbij de geraamde opbrengsten van 2019 nu zijn opgenomen in 2016 en 2017 door een gunstiger verloop van de verkoop (transport, levering en betaling staat nu gepland in juni 2017).

4.2. De effecten van de BBV-wijzigingen op de waardering van de GREXEN zijn beperkt

In het kader van de vernieuwing BBV zijn per 1 januari 2016 enkele wijzigingen in het BBV doorgevoerd met betrekking tot voornamelijk de waardering van de grondexploitatie. Eén van de redenen tot aanpassing was ook de invoering van de vennootschapsbelastingplicht per 1 januari 2016. In de volgende tabel hebben wij de voornaamste wijzigingen samengevat en het effect op de waardering van de grondexploitaties per 1 januari 2016 aangegeven. Enkele BBV-wijzigingen (de maximale looptijd van 10 jaar, het niet meer inrekenen van een dotatie aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen en eigen bijdragen uit reserves) zijn niet opgenomen, omdat deze niet van toepassing zijn op de grondexploitaties van gemeente Krimpenerwaard.

Tabel 2: Effecten BBV-wijzigingen

Wijziging	Effecten op waardering en/of presentatie
Wijziging in uitgangspunten voor rekenrente en disconteringsvoet	De gehanteerde rekenrente is vanaf 1 januari 2016 1,4% (conform 2015). Deze rekenrente is hierbij gebaseerd op het werkelijke rentepercentage van de leningenportefeuille vermenigvuldigd met de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Daarnaast is in de grondexploitatieberekeningen gerekend met een disconteringsvoet van 2% om

Wijziging	Effecten op waardering en/of presentatie
	de contante waarde te berekenen. Dit percentage is voor 2016 voorgeschreven voor alle gemeenten. Dit heeft geen effect gehad op de waardering van de grondexploitaties, omdat de percentages al conform de nieuwe richtlijnen waren berekend voor 2015.
Winstnemingen dienen plaats te vinden op basis van de zogenaamde <i>percentage of completion</i> (POC) methode	Gemeente Krimpenerwaard heeft de afgelopen jaren de volgende wijze van winstnemen gehanteerd: winst werd genomen bij afronding van het project (zoals dit jaar is gebeurd bij het project aan de Kerkweg). Met ingang van 1 januari 2016 dient winst te worden genomen op basis van de POC-methode. De in de afgelopen jaren gehanteerde methodiek geeft volgens het college op een voldoende voorzichtige wijze invulling aan de POC-methode. Op basis van de notitie grondexploitaties wordt winst tussentijds genomen als onder andere 'het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat'. Het college heeft de huidige grondexploitaties beoordeeld en daarbij geconcludeerd dat de uitkomsten van de grondexploitaties (door de status van de projecten) nog niet in voldoende betrouwbare mate kunnen worden ingeschat om winst te nemen. Wij stemmen in met deze inschatting, maar adviseren u wel de POC-methode rondom winstneming explicieter in uw actualisatie van de grondexploitaties te betrekken en uw keuze met betrekking tot winstneming te documenteren.

Wijziging	Effecten op waardering en/of presentatie
Uitsluitend kosten zoals vermeld op de zogenaamde 'BRO-lijst' mogen als vervaardigingskosten opgenomen worden.	Gemeente Krimpenerwaard heeft uitsluitend toegestane kosten opgenomen. Het effect van deze maatregel op de waardering per 1 januari 2016 is dus nihil.
Niet in exploitatie genomen gronden worden verantwoord onder de materiële vaste activa.	Zie ook paragraaf 4.3.

4.3. Niet in exploitatie genomen gronden als gevolg van wijziging verslaggevingsregels verantwoord onder materiële vaste activa

De categorie voorraden: niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) is per 1 januari 2016 afgeschaft. De NIEGG van de gemeente Krimpenerwaard (Zuidelijke Entree Stolwijk) is overgeheveld naar de materiële vaste activa (MVA). Bij overheveling naar MVA geldt een overgangsregeling die uiterlijk op 31 december 2019 een marktwaardetoets moet zijn uitgevoerd om vast te stellen of de gronden mogelijk een lagere marktwaarde kennen. In die gevallen zullen de gronden moeten worden afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Onderstaand is de verwerking in uw jaarrekening 2016 weergegeven:

Figuur 1: Verwerking stelselwijziging NIEGG

Het college heeft in 2016 geen afwaardering door laten voeren op de materiële vaste activa, maar heeft conform de BBV-notitie grondexploitaties nog de tijd tot 31 december 2019 om met een plan van aanpak te komen om een marktwaardetoets uit te voeren.

4.4. Presentatie kostenverhaal (faciliterend grondbeleid) is een aandachtspunt voor de gemeente

De gemeentelijke activiteiten inzake grondexploitaties zijn te onderscheiden naar actief en faciliterend grondbeleid. Bij faciliterend grondbeleid is de kavel in bezit van een private partij en wordt door deze partij ontwikkeld. De gemeente treedt vooral op als overheid die de private partij faciliteert als bestemmingswijziging noodzakelijk is. De gemeente moet daarvoor kosten maken zoals onderzoek en aanleg van voorzieningen. Deze kosten moeten worden verhaald op de derden die daarvan profijt hebben.

Er zijn twee soorten kostenverhaal te onderscheiden:

Vrijwillig

In dit geval sluiten de gemeente en de ontwikkelaar voorafgaand aan de wijziging van het bestemmingsplan een contract (anterieure overeenkomst). Daarin wordt vastgelegd hoe de verrekening plaatsvindt en welke kosten door de ontwikkelaar aan de gemeente worden vergoed.

Kostenverhaal op basis van exploitatieplan

Indien aan de voorkant geen overeenstemming wordt bereikt over het verhalen van de kosten worden het verhaal van kosten ingevuld op grond van een exploitatieplan en uiteindelijk het sluiten van een nadere overeenkomst. (posterieure overeenkomst).

De financiële verwerking van het verhaal van de kosten van de gemeente is afhankelijk van het soort kostenverhaal en een aantal andere factoren. De wijze van verwerking vanaf 2016 is opgenomen in de notitie faciliterend grondbeleid van de commissie BBV.

Op basis van besprekingen met de organisatie hebben wij geconstateerd dat bij Krimpenerwaard wel sprake is van faciliterend grondbeleid, maar dat dit slechts niet-materiële delen van actieve grondexploitaties betreft. Daarom zijn wij akkoord met de analyse van het college dat het inzicht in de jaarrekening niet wordt vergroot als deze onderdelen apart worden geclassificeerd en voor het inzicht beter een onderdeel kunnen blijven van de actieve grondexploitaties. Wel vragen we de aandacht van het college om bij het afsluiten van nieuwe anterieure overeenkomsten rekening te houden met de verwerking conform BBV als het materiële onderdelen van de grondexploitaties betreft.

4.5. *Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen*

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Hierbij dient te worden gedacht aan het inflatiecijfer waartegen toekomstige kosten en opbrengsten worden gecorrigeerd, gehanteerde rentepercentages, de looptijd van het project (inclusief moment van geplande opbrengsten en kosten) en de uitgifteprijs. Deze parameters bepalen in hoge mate het verwachte financiële resultaat.

Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

Tabel 3: Belangrijkste schattingen grondexploitaties

<i>Belangrijkste schattingen</i>	<i>Inschatting</i>		<i>Toelichting</i>
	<i>2015</i>	<i>2016</i>	
Gehanteerde rekenrente			Gemeente Krimpenerwaard rekende in 2015 binnen de grondexploitaties met een toekomstige rekenrente van 1,4% (met uitzondering van het project Zevender-Thiendenland waaraan een specifieke BNG-lening is gekoppeld). Deze berekening sluit exact aan bij de berekeningswijze volgens de notitie grondexploitaties van de commissie BBV.
Kostenstijging			Voor de kostenstijging hanteert de gemeente in de exploitatieopzetten een percentage van 1,6%. Wij kunnen instemmen met deze inschatting. In de markt wordt ongeveer rekening gehouden met een inflatiepercentage tot 2%.
Opbrengstenstijging			Gemeente Krimpenerwaard rekent met een opbrengstenstijging van 1,8% in 2016 en verder. Dit is in lijn met de stijgingen die wij zien in de doorrekeningen bij andere gemeentes en de stijging in de markt.
Nog te maken kosten			In de kasstroomoverzichten heeft de gemeente de fasering van de grondexploitaties in kaart gebracht. Tijdens onze controlewerkzaamheden, hebben wij de toekomstige opbrengsten en toekomstige kosten aangesloten met onderliggende documentatie. Op basis van onze beoordeling hiervan, achten wij de gemaakte inschattingen evenwichtig.

<i>Controleverschil</i> 	<i>Voorzichtig</i> 	<i>Evenwichtig</i> 	<i>Optimistisch</i> 	<i>Controleverschil</i>
<i>Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen</i>				

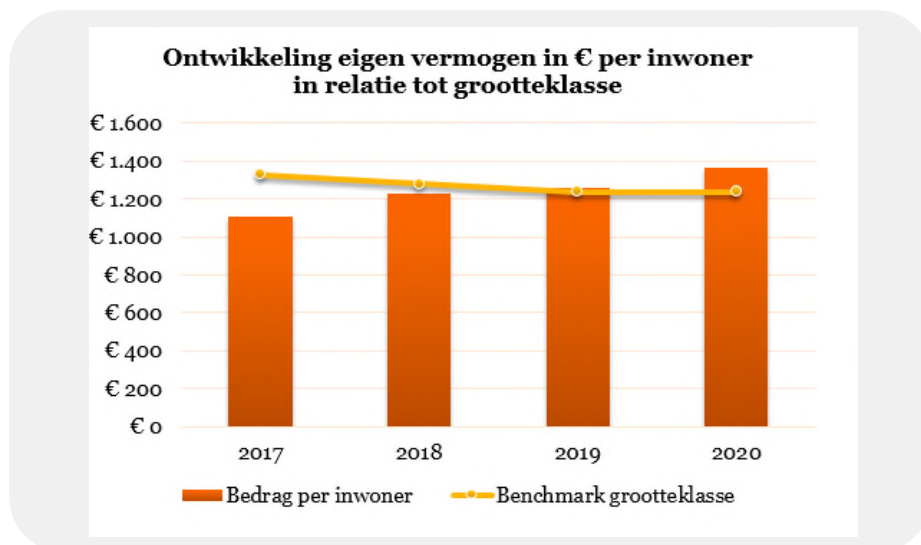
Wij kunnen instemmen met de in de jaarrekening toegepaste waarderingsgrondslagen en de door het college gemaakte afwegingen en schattingen.

5. De financiële positie van uw gemeente nader bekeken

5.1. Uw vermogenspositie ontwikkelt zich positief ten opzichte van andere PwC-klienten in dezelfde grootteklasse

We constateren dat het eigen vermogen van gemeenten in de afgelopen jaren gedaald is. Dit is het gevolg van het feit dat in deze jaren sprake was van een negatieve verdien capaciteit van de gemeenten (er is meer geïnvesteerd in de gemeente dan dat er aan opbrengsten gerealiseerd is). Uit de begrotingen 2017-2020 van veel gemeenten blijkt dat economisch herstel ook zijn weerslag krijgt in de eigen-vermogenspositie van gemeenten. Onderstaand hebben we de ontwikkeling van uw eigen vermogen afgezet tegen onze andere gemeente-klienten in de benchmark. Hierbij is benchmark bepaald op basis van grootteklasse. Voor uw gemeente zijn wij uitgegaan van de grootteklasse 50.000-100.000 inwoners.

Figuur 2: Ontwikkeling vermogenspositie

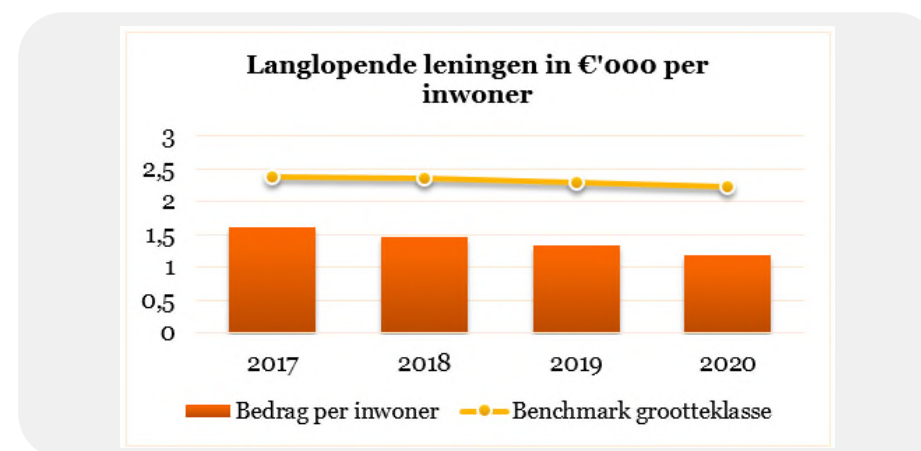

Het huidige eigen vermogen ligt onder de benchmark. Uit de ontwikkeling in de begroting 2017-2020 blijkt een stijgende trend in relatie tot de benchmark. Deze wordt wel positief beïnvloed door de ingerekende precario-opbrengsten.

5.2. Ontwikkeling leningenportefeuille laat afnemende financieringsbehoefte zien

Naast uw eigen vermogen is uiteraard ook relevant hoeveel van uw activiteiten met vreemd vermogen gefinancierd wordt. In onderstaande figuur hebben wij aangegeven hoe de komende jaren uw leningenportefeuille (aangetrokken leningen) zich ontwikkelt ten opzichte van onze andere gemeenten in dezelfde grootteklasse.

Figuur 3: Ontwikkeling leningenportefeuille

In de ontwikkeling van de leningenportefeuille van uw gemeente valt op dat terwijl er een stijging in het eigen vermogen verwacht wordt, de leningenportefeuille daalt. Er wordt dus minder vreemd vermogen aangetrokken. Per saldo worden de investeringen van de gemeente minder met extern geld gefinancierd en wordt de gemeente financieel weerbaarder.

De liquiditeit van de gemeente is eind 2016 330% (2015: 407%). Ook zijn de structurele baten en lasten in uw meerjarenbegroting met elkaar in evenwicht. De financiële positie van de gemeente is daarmee stabiel te noemen, wat mogelijkheden biedt om te investeren in uw gemeente.

6. Uw jaarrekening 2016 nader bekeken

In dit hoofdstuk lichten wij de bijzondere posten toe in uw jaarrekening 2016. Daarnaast evalueren wij de informatiewaarde van uw jaarstukken.

6.1. De informatiewaarde van uw jaarstukken is toereikend

Als accountant geven wij een oordeel over uw jaarrekening. Maar uw jaarstukken bestaan uit meer dan dat. En voor u als raad is het integrale boekwerk van belang. Om die reden hebben wij de informatiewaarde van uw jaarstukken nader beoordeeld. Vanuit onze natuurlijke adviesfunctie delen wij graag onze observaties over de informatiewaarde van uw jaarstukken met u.

Figuur 4: Informatiewaarde jaarstukken

6.2. Uw jaarrekening is conform het Besluit Begroting en Verantwoording opgesteld

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met het BBV. Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2016 aanvaardbaar zijn.

6.3. De door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening laten een evenwichtig beeld zien

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college belangrijke schattingen aangaande de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2016 beoordeeld en hebben geconcludeerd dat deze evenwichtig zijn opgesteld.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering. Voor wat betreft de belangrijke schattingen die ook in het voorgaande jaar relevant waren, is onze conclusie dat deze zijn gebaseerd op consistente uitgangspunten en veronderstellingen.

Tabel 4: Belangrijkste schattingen in de jaarrekening

Belangrijkste schattingen	Bevindingen		Toelichting
	2015	2016	
De transitie van jeugdzorg en Wmo heeft geleid tot schattingselementen inzake de afrekening van PGB-gelden en afrekening ZIN met samenwerkingspartners.	●	●	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de decentralisaties een betrouwbaar beeld geven van de schulden met betrekking tot (onder)besteding ten opzichte van begroting en de (on)zekerheden bij de juiste besteding van de middelen. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar hoofdstuk 3 van deze rapportage.
Grondexploitaties bevatten veel schattings-elementen en vormen een belangrijke doorkijk naar de winstgevendheid en mogelijke verliesgevendheid van de gronden in de grondexploitatie.	●	●	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf 4.2 van deze rapportage.
De nota 'Investeren en afschrijven' van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa.	●	●	Deze nota is in 2015 vastgesteld en de daarin opgenomen afschrijvingspercentages sluiten aan bij in de praktijk gangbare percentages.
Voorzieningen	●	●	Debiteurenvoorziening – De voorziening wordt gevormd op basis van vaste percentages per jaar (algemeen) en daarnaast voor specifieke vorderingen waarvan de ontvangst onzeker is.
	●	●	In de jaarrekening is een voorziening wethouderspensioenen (APPA-voorziening) opgenomen van circa €2,2 miljoen. De contante waarde van de verplichtingen is door een externe partij berekend met een rentepercentage van 0,864% en geeft daarmee een evenwichtig beeld van de toekomstige verplichtingen voor wethouderspensioenen.

Belangrijkste schattingen	Bevindingen		Toelichting
	2015	2016	
			Voorziening onderhoud gebouwen – De voorziening en onttrekkingen sluiten aan met onderliggende onderhoudsplannen. Echter dit zijn nog de individuele onderhoudsplannen van de oude gemeenten. Wij hebben begrepen dat er nieuwe onderhoudsplannen zijn geschreven, maar dat deze nog vastgesteld dienen te worden door de raad. Uitgangspunt voor deze plannen is de stand van de voorziening eind 2016.
			IBOR-voorziening – In de jaarrekening is een IBOR-voorziening opgenomen van €18 miljoen. Op basis van de nog lopende actualisatie van het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) 2018-2029 heeft de organisatie met ons gedeeld dat de dotatie aan de voorziening de komende jaren naar boven bijgesteld dient te worden. Wij vragen de aandacht van de organisatie om het IBOR zodanig te actualiseren dat het plan de komende jaren aansluit met de standen in de jaarrekening en bij geconstateerde afwijkingen in de praktijk het plan opnieuw te actualiseren.

Controleverschil 	Voorzichtig 	Evenwichtig 	Optimistisch 	Controleverschil
 Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen				

7. *Onze visie op uw interne beheersing*

7.1. *De belangrijkste onderwerpen van uw interne beheersing*

Voor de interim-bevindingen verwijzen wij u naar onze rapportage interim-bevindingen gedateerd 5 januari 2017. Gedurende de jaareindecontrole hebben wij geen opvolging van deze bevindingen geconstateerd. Wij zullen een update geven van de status van deze bevindingen in onze rapportage interim-bevindingen 2017.

7.2. *Belangrijke aandachtspunten in uw jaarrekeningproces*

Het jaarrekeningproces is in vergelijking met voorgaand jaar verbeterd. Echter, dit proces heeft voor zowel gemeente Krimpenerwaard als ons veel tijd gekost. Wij hebben diverse ideeën over het verder stroomlijnen van het proces en hebben met de organisatie afgestemd dat we nog voor de zomer het proces zullen evalueren om de controle de komende jaren nog efficiënter te laten verlopen.

7.3. *Geen aanwijzingen voor fraude*

De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening berust bij het college en de directie. Uit dien hoofde zijn het college en de directie verantwoordelijk voor het beschermen van het vermogen van de organisatie, het voeren van een afdoende financiële administratie en het in stand houden van een geschikt systeem van interne beheersing (waaronder procedures voor het waarborgen van de betrouwbaarheid en continuïteit van geautomatiseerde systemen en het voorkomen en opsporen van fraude, overige onregelmatigheden en fouten en niet-naleving van wet- of regelgeving). Wij hebben onze controle zodanig ingericht dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de jaarrekening in haar geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Onze controle bestond niet uit een uitvoerige controle van transacties zoals noodzakelijk zou zijn om fouten of fraude die niet hebben geleid tot materiële afwijkingen in de jaarrekening te kunnen opsporen. Het dient te worden onderkend dat het controleproces inherente beperkingen kent.

Als gevolg van de aard van fraude, met name wanneer daarbij sprake is van verhulling door samenzwering en vervalsing van documenten, is het mogelijk dat bij een controle die is opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden materiële fraude niet wordt ontdekt.

Hoewel doeltreffende interne beheersingsmaatregelen het risico dat fouten en fraude zich voordoen of onontdekt blijven, doen afnemen, wordt dit risico hiermee niet volledig weggenomen. Wij kunnen daarom niet garanderen dat eventuele fouten of gevallen van fraude ontdekt worden. Gegeven de inherente beperkingen van het controleproces en het interne beheersingssysteem kan en mag er niet op vertrouwd worden dat ons onderzoek alle fouten of gevallen van fraude aan het licht zal brengen.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen voor fraude gevonden.

7.4. *Wij zijn onafhankelijk*

We hebben onze naleving van de externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC met betrekking tot onze dienstverlening in 2016 bewaakt en bevestigen dat we aan deze onafhankelijkheidsverplichtingen hebben voldaan en voldoen.

8. Naleving van de relevante wet- en regelgeving

8.1. Inventarisatie van VpB-activiteiten afgerond

De grootste risico's voor de vennootschapsbelasting zijn onderzocht om vast te stellen of de desbetreffende activiteit belastingplichtig is. De gemeente heeft bij de Belastingdienst uitstel aangevraagd voor de aangifte 2016. De fiscale balans wordt opgesteld nadat de jaarrekening is vastgesteld. Met betrekking tot de volgende opbrengstenstromen zal de Belastingdienst een standpunt innemen over VpB-plicht.

Impact VpB voor gemeente Krimpenerwaard voor 2016 bedraagt €31.000

Op basis van berekeningen bij het proces grondexploitatie is de gemeente Krimpenerwaard over een bedrag van €153.000 VpB verschuldigd. Dit bedrag is opgenomen in de jaarstukken en in voldoende mate toegelicht. Wij willen u er graag nog op attenderen dat er momenteel landelijk nog een discussie loopt over de VpB-plicht met betrekking tot opbrengsten vanuit afvalverzameling en -verwerking. Wellicht zal de Belastingdienst nog oordelen dat gemeenten ook in dat kader in concurrentie gaan met de markt en dat de bij deze activiteit gerealiseerde winsten ook belast zullen worden.

8.2. U voldoet aan de Wet normering topinkomens ('WNT')

De WNT-verantwoording van gemeente Krimpenerwaard is opgenomen in de toelichting van de jaarrekening. In 2016 heeft er geen wijziging plaatsgevonden in uw topfunctionarissen. Uit onze controle zijn geen tekortkomingen gebleken.

WNT blijft aan verandering onderhevig: wijzigingen in 2017 en verder

Ook in 2017 worden in de WNT weer enkele wijzigingen doorgevoerd. De wettelijk maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €179.000 in 2016 naar €181.000 in 2017. De normen voor de meeste sectorale regelingen zijn ook met €1.000 à €2.000 verhoogd. Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de WNT wordt verwezen naar de SectorTopics-app.

8.3. U hebt voldaan aan de (gewijzigde) aanbestedingsrichtlijnen

In 2016 heeft de gemeente geconcludeerd dat het grootste risico op onrecht niet-Europees aanbesteden zit in de inhuur van derden. Voor deze inhuur loopt nu in 2017 een Europese aanbesteding om het risico te mitigeren.

Conform voorgaand jaar concluderen wij dat de kennis rondom Europees aanbesteden nog niet breed is geborgd in de organisatie. Wij gaan graag met u in gesprek om de controle achteraf aan te scherpen, maar willen benadrukken dat eventuele rechtmatigheidsfouten niet te corrigeren zijn en dat daarom borging in het inkoopproces aan de voorkant essentieel is.

9. *Controlerende rol van de auditcommissie*

9.1. *Uitwerking speerpunten auditcommissie*

Vanuit de auditcommissie is extra aandacht gevraagd voor de onderstaande onderwerpen:

- expliciet rapporteren over het subsidievaststellingsproces;
- specifiek rapporteren over de toereikendheid van de voorzieningen.

9.1.1. *Subsidievaststellingsproces*

In 2016 zijn de structurele subsidies van 2015 vastgesteld. In totaal zijn in 2015 voor €4,5 miljoen subsidies toegekend. In 2016 is hiervan €4,3 miljoen vastgesteld. Het verschil heeft betrekking op drie subsidies waarvan een bedrag van €0,2 miljoen is teruggevorderd. Wij hebben op basis van de werkzaamheden van Concern Control geconcludeerd dat het subsidievaststellingsproces effectief werkt en dat inderdaad terecht bedragen niet conform de subsidieaanvragen zijn vastgesteld. Bij de wel volledig vastgestelde subsidiebedragen hebben wij in onze deelwaarneming geen bedragen geconstateerd die onterecht zijn vastgesteld.

9.1.2. *Toereikendheid van de voorzieningen*

In de jaarrekening zijn diverse voorzieningen opgenomen. PwC heeft de voorzieningen getoetst en heeft hier geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de toereikendheid. Het gaat om de volgende voorzieningen:

- debiteurenvoorziening;
- afvalstoffenheffing;
- IBOR-voorzieningen;
- voorziening onderhoud gebouwen;
- voorziening pensioenen wethouders;
- vGRP-voorziening.

Zie ook paragraaf 6.3 voor een beoordeling van de schattingsposten.

9.2. *Versterking rol auditcommissie*

In het tweede kwartaal van 2017 heeft de VNG haar Handleiding versterking opdrachtgeverschap van de raad bij de accountantscontrole gepubliceerd. Graag gaan wij mede aan de hand van deze handleiding met de auditcommissie en de griffie in gesprek over de wijze waarop de auditcommissie haar rol beter kan invullen.

A. *Bijlage*

A.1. Single information Single audit ('SiSa')

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2016 van gemeente Krimpenerwaard. Onze werkzaamheden varieerden van het beoordelen van de interne beheersing tot het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling;
- indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd, is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld en dus niet de rechtmatigheid vastgesteld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

Tabel 5: Bevindingen SiSa-bijlage

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)	Geen	0	Niet van toepassing
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	Niet van toepassing
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiebudget gemeentedeel 2016	Geen	0	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente 2016	Geen	0	Niet van toepassing

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van 'bestedingen gedurende het jaar' wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de 'Nota verwachtingen accountantscontrole' uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij door middel van onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.